

บทที่ 1

บทนำ

กระเทียมเป็นพืชเศรษฐกิจพืชหลักของประเทศนอกจากจะใช้ประกอบอาหารแล้วยังเป็นพืชสมุนไพรรักษาโรคได้หลายชนิด ประเทศที่ผลิตกระเทียมได้มากคือ สาธารณรัฐประชาชนจีน เกาหลีใต้ และอินเดีย สำหรับประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกกระเทียม 150,000-190,000 ไร่ ผลผลิตประมาณ 9,000 ตัน/ปี ผลผลิตสดเฉลี่ย 1,700-1,900 กิโลกรัม (สด) (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2546)

ภายหลังจากเปิดการค้าเสรีเมื่อวันที่ 1 ต.ค. 2547 ได้ไม่นานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ประกาศลดพื้นที่ปลูกกระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ลง เนื่องจากสินค้าทั้ง 3 รายการนำเข้าจากจีนมาจำหน่ายในประเทศเป็นจำนวนมากและมีราคาถูก ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจากเดิมก่อนเปิดเสรีกับจีน ราคากระเทียมแห้งใหญ่ชนิดคละเฉลี่ยกิโลกรัมละ 25.64 บาท แต่หลังเปิดเสรีพบว่าราคากระเทียมหล่นวูบเหลือเพียงกิโลกรัมละ 18.35 บาท ส่วนกระเทียมสดเคยขายได้กิโลกรัมละ 8.54 บาท ก็เหลือเพียงกิโลกรัมละ 6.25 บาท ราคาหอมหัวใหญ่ก่อนเปิดเสรีกิโลกรัมละ 8.20 บาท หลังเปิดเสรีเหลือเพียง 1.59 บาท หอมแดงแห้งจากกิโลกรัมละ 18.33 เหลือเพียง 9.00 บาท

ทั้งนี้ที่ผ่านมามีเกษตรกรประสบกับปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำ กลไกของรัฐเองก็ไม่สามารถช่วยเหลือได้ แม้ว่าจะมีคณะกรรมการความช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องออกมาชุมนุมประท้วงครั้งแล้วครั้งเล่าเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาาราคาพืชผล ซึ่งราคาก็จะขึ้นลงเป็นบางปี

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศลดพื้นที่จำนวน 52,000 ไร่ จากเดิมที่เคยมีพื้นที่ปลูกกระเทียมจำนวน 130,000 ไร่ ทั้งนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับค่าชดเชยหากเปลี่ยนไปปลูกไม้ดอกไม้ประดับจะได้ค่าชดเชยไร่ละ 2,500 บาท ปลูกไม้ยืนต้นจะได้ไร่ละ 2,000 บาท หากเปลี่ยนไปปลูกพืชล้มลุกจะได้ไร่ละประมาณ 1,500 บาทต่อไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548)

เมื่อมีการเปิดการค้าเสรีกับจีน กระเทียมราคาถูกจากจีนทะลักเข้าไทย จากการศึกษาของกรมการค้าต่างประเทศระบุว่าราคานำเข้ากระเทียมจากจีนมีราคาเฉลี่ยกิโลกรัม

ละ 5.79 บาท ซึ่งมีราคาพอ ๆ กับต้นทุนการผลิตกระเทียมของไทย ยิ่งเท่ากับเป็นการตอกล้มให้ผู้ปลูกกระเทียมรวมทั้งพ่อค้ากระเทียมให้อยู่ในฐานะย่ำแย่ลงไปอีก กระเทียมจีนถือว่ามีความได้เปรียบกระเทียมไทย เพราะมีต้นทุนการผลิตถูกกว่ามาก ขณะที่ผู้ปลูกกระเทียมไทยต้องลงทุนกับปัจจัยการผลิตที่สูงมาก ราคากระเทียมจีนที่ขายในตลาดเชียงของ จังหวัดเชียงราย ในช่วงเดือนธันวาคมเพียงกิโลกรัมละ 35 บาท แต่กระเทียมไทยมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 50 บาท มีผลทำให้ผู้บริโภคไทยโดยเฉพาะร้านอาหารเป็นจำนวนมากหันไปใช้กระเทียมจีนปรุงอาหาร แม้ว่ารสชาติกระเทียมจีนจะสู้ของไทยไม่ได้ก็ตาม (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548)

โดยเมื่อวันที่ 20 ก.ค.2547 คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณวงเงิน 10,000 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี 2547-2548 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548) เพื่อลดผลกระทบการเปิดการค้าเสรี กองทุนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโครงสร้างเกษตรพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วย ตลอดจนพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมเห็นว่าปัญหาของผู้ปลูกกระเทียมไม่ได้อยู่ที่ไม่ได้พัฒนาคุณภาพการผลิต คุณภาพกระเทียมไทยนั้นถือว่าดีกว่าของจีนอยู่แล้ว แต่ผู้บริโภคไม่ได้มองเรื่องคุณภาพ มองที่ราคาถูกกว่าเป็นหลัก ยิ่งไปกว่านั้นการนำเงินมาให้ชาวบ้านกู้ยืมซ้ำเติมให้ชาวบ้านเป็นหนี้สินมากขึ้น เช่นเดียวกับกองทุนหมู่บ้าน การแก้ปัญหาที่ถูกทางคือทำอย่างไรไม่ให้เงินท่วมตลาดกระเทียมต่างหาก

สิ่งที่ต้องคิดหนักคือผู้บริโภคไทยจำนวนไม่น้อยหันไปซื้อกระเทียมจีนกันมากขึ้น แม้จะมีความมั่นใจว่ากระเทียมไทยรสชาติดีกว่า แต่ก็คาดการณ์ได้ยากว่าผู้บริโภคไทยบางส่วนจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการกินไปแล้วหรือไม่ นอกจากนี้พ่อค้าในชุมชนเองก็ไม่มี ความกดดันที่จะเปลี่ยนอาชีพไปปรับกระเทียมจีนมาขาย เพราะนั่นหมายถึงการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปเช่นกัน เช่นว่าจะต้องรู้ระบบการเข้ามาของสินค้า ต้องรู้จักภาษาจีนบ้าง เป็นต้น

ความสำคัญของปัญหา

ตามที่ได้มีข้อร้องเรียนให้มีการแก้ไขปัญหาราคกระเทียมตกต่ำในหลาย จังหวัด ปี 2548 คณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ได้มีมติเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2548 และวันที่ 7 มิถุนายน 2548 เห็นชอบมาตรการแก้ไขปัญหากระเทียมทั้งระบบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยให้มีการดำเนินการรับซื้อกระเทียมแห้งจากเกษตรกร และให้มีการปรับโครงสร้างการผลิตโดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรจะต้องปรับเปลี่ยน

พื้นที่ปลูกไปปลูกพืชอื่น ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด มิใช่กระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ ลิ้นจี่ ลำไย และส้ม เพื่อไม่ให้เกษตรกรนำพื้นที่กลับมาปลูกกระเทียม อีก และหลังจากปี 2548 จะไม่มีการแทรกแซงตลาดอีกต่อไป โดยได้อนุมัติเงินทุนหมุนเวียน ปลอดดอกเบี้ย จำนวน 270 ล้านบาท ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริม สหกรณ์นำไปจัดสรรให้จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำไปดำเนินการแทรกแซงรับซื้อกระเทียม แห่งจากเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนและมีพื้นที่ปลูกกระเทียมในจังหวัด ซึ่งยังเป็นกรรมสิทธิ์ของ เกษตรกรที่แท้จริง ตามระบบของสหกรณ์เพื่อนำไปจำหน่ายปริมาณรวมไม่เกิน 15,000 ตัน ใน ราคา กิโลกรัมละ 18 บาท วงเงินไม่เกินรายละ 350,000 บาท เช่นเดียวกับวงเงินที่ใช้ ช่วยเหลือในการรับจำนำสินค้าเกษตรกรของธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) (กรมส่งเสริม การเกษตร, 2548)

การจ่ายเงินชดเชยในการลดพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมให้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม กิโลกรัมละ 12.00 บาทในอัตราไร่ละไม่เกิน 12,000 บาท (ผลผลิตกระเทียม 1 ไร่ = 1,000 กิโลกรัม) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548) โดยมีเงื่อนไขว่าเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมจะต้อง ปรับเปลี่ยนพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมเดิมไปปลูกพืชอื่นซึ่งมิใช่กระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ ลิ้นจี่ ลำไย และส้ม ตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด จากสาเหตุ ดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลที่น่าศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมหลังจากได้รับ ค่าชดเชยกรณีลดพื้นที่การปลูกกระเทียม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ว่าผู้ปลูก กระเทียมมีความพึงพอใจในมาตรการจ่ายเงินชดเชยให้แก่เกษตรกร มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในกรณีได้รับเงินค่าชดเชยจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง หลังจาก มี นโยบายให้ลดพื้นที่การปลูกกระเทียม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม ในกรณีที่สำนักงาน เกษตรอำเภอได้นำพืชทดแทนชนิดอื่นให้เกษตรกรเพาะปลูก หลังจากมีนโยบายลดพื้นที่การปลูก กระเทียม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจจากรายได้จากการปลูกพืชทดแทนชนิดอื่นหลังจาก ลดพื้นที่การปลูกกระเทียม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในกรณีได้รับเงินค่าชดเชยจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สะเรียง หลังจากมี นโยบายให้ลดพื้นที่การปลูกกระเทียม
2. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม ในกรณีที่สำนักงานเกษตรอำเภอได้นำพืชทดแทนชนิดอื่นให้เกษตรกรเพาะปลูก หลังจากมีนโยบายลดพื้นที่การปลูกกระเทียม
3. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจจากรายได้จากการปลูกพืชทดแทนชนิดอื่น หลังจากลดพื้นที่การปลูกกระเทียม
4. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและวางแผนการจ่ายค่าชดเชยให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนครั้งต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร โดยศึกษาเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม และลงทะเบียนขอลดพื้นที่การปลูก อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนทั้งสิ้น 294 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม

 - อายุ
 - เพศ
 - การศึกษา
 - รายได้ต่อปี
 - พื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร
 - พืชทดแทน
 - ผลตอบแทนต่อไร่
 - การรับค่าชดเชย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความพึงพอใจของเกษตรกรด้านพื้นที่ หมายถึง ความรู้สึก หรือทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกกระเทียมในด้านพื้นที่การปลูกกระเทียม โดยวัดจากความรู้สึกความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อย ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ความพึงพอใจของเกษตรกรด้านการรับค่าชดเชย หมายถึง ความรู้สึก หรือทัศนคติของเกษตรกรที่ปลูกกระเทียมในด้านการรับค่าชดเชยจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยวัดจากความรู้สึกความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อย ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ความพึงพอใจของเกษตรกรด้านการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน หมายถึง ความรู้สึก หรือทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในด้านการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทนการปลูกกระเทียม โดยวัดจากความรู้สึกความพึงพอใจมากที่สุด ความพึงพอใจมาก ความพึงพอใจปานกลาง ความพึงพอใจน้อย ความพึงพอใจน้อยที่สุด

เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมและลงทะเบียนขอลดพื้นที่ปลูกกระเทียมในเขต อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ค่าชดเชยกรณีลดพื้นที่การปลูกกระเทียม หมายถึง การจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในกรณีที่ให้ลดพื้นที่การปลูกกระเทียมลง โดยให้เงินชดเชยกิโลกรัมละ 12.00 บาท ในอัตราไร่ละไม่เกิน 12,000 บาท (ผลผลิตกระเทียม 1 ไร่ = 1,000 กิโลกรัม) ไม่เกินรายละ 350,000 บาท

พืชทดแทน หมายถึง พืชที่ปลูกทดแทนการลดการปลูกกระเทียมของเกษตรกรที่ลงทะเบียนขอลดพื้นที่การปลูกกระเทียมอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนซึ่งได้แก่ ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ข้าวโพด ยาสูบ ฟักทอง แตงโม กะหล่ำปลี